

УДК 342.727:070.11:340.11(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2023.4.9>

Ніцевич О. В.,
аспірант

Науково-дослідного інституту публічного права

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ ГАРАНТІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Визначено, що Верховна Рада України, як законодавчий орган приймає Закони України та постанови. Вона проводить парламентські слухання за допомогою яких відбувається активізація нормотворчої діяльності органів виконавчої влади на основі наданих рекомендацій і пропозицій. Особливо визначено, що при Верховній Раді України створений інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, акти якого мають індивідуальний або рекомендаційний чи роз'яснювальний характер. Схарактеризовано акти Президента України та Кабінету Міністрів України як суб'єктів нормотворчої діяльності у сфері гарантування професійної діяльності журналістів в Україні, захисту та забезпечення їхніх професійних прав. Уточнюється, що найбільшу кількість нормативно-правових актів у досліджуваній площині видають міністерства та центральні органи виконавчої влади.

Звернено увагу на гарантії професійної діяльності журналістів в Україні, які об'єктивуються у межах міжнародних актів та у випадку офіційного визнання юридичної сили становлять об'єднану з національними складову вітчизняного медійного, інформаційного, трудового, соціального іншого законодавства України.

Визначено, що окрему ланку з таких займають акти рекомендаційного характеру, які також просувають ідею дотримання прав і свобод журналістів. Уточнюється, що попри те, що ці акти не мають регуляторного характеру, вони впливають на формування суспільної думки та стимулюють міжнародні організації до прийняття міжнародних документів.

Узагальнюється, що гарантії професійної діяльності журналістів в Україні об'єктивуються у межах: 1) системи нормативно-правових актів, які встановлюють загальні гарантії щодо дотримання і захисту основних прав і свобод як людини і громадянина, так і професійних журналістів від посягань на свободу висловлювання думок, отримання інформації, від переслідування за висловлювання ідей тощо; 2) системи нормативно-правових актів, які встановлюють конкретні гарантії професійної діяльності журналістів в Україні, деталізуючи їхні професійні права, умови праці та рамки правової поведінки осіб, взаємодіючих з журналістами під час реалізації ними їхнього соціального призначення; 3) системи рекомендаційних актів, які покликані просувати та зміцнювати механізми забезпечення свободи слова, захист прав журналістів та розвиток демократії загалом.

Ключові слова: гарантії, журналіст, ЗМІ, медіа, нормативно-правові акти, обмеження, професійна діяльність журналіста, система норм.

Nitsevych O. V. Regulatory and legal acts determining the guarantees of the professional activities of journalists in Ukraine

Abstract. It was determined that the Verkhovna Rada of Ukraine, as a legislative body, adopts Laws of Ukraine and resolutions. It conducts parliamentary hearings with the help of which there is an intensification of the rule-making activity of the executive authorities on the basis of the provided recommendations and proposals. It is separately determined that the institute of the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for human rights has been established under the Verkhovna Rada of Ukraine, whose acts are of an individual or advisory or explanatory nature. The acts of the President of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine as subjects of rule-making activity in the sphere of guaranteeing the professional activity of journalists in Ukraine, protecting and ensuring their professional rights are characterized. It is specified that the largest number of normative legal acts in the studied area are issued by ministries and central executive bodies.

Attention is drawn to the guarantees of the professional activity of journalists in Ukraine, which are objectified within the framework of international acts and, in the case of official recognition of legal force, constitute a combined with national components of the domestic media, information, labor, social and other legislation of Ukraine.

It was determined that a separate link among these is occupied by acts of a recommendatory nature, which also promote the idea of observing the rights and freedoms of journalists. It is clarified that despite the

fact that these acts are not of a regulatory nature, they influence the formation of public opinion and stimulate international organizations to adopt international documents.

It is summarized that the guarantees of the professional activity of journalists in Ukraine are objectified within the limits of: 1) the system of normative legal acts, which establish general guarantees regarding the observance and protection of the basic rights and freedoms of both a person and a citizen, as well as professional journalists from encroachments on freedom of expression, obtaining information, from persecution for expressing ideas, etc.; 2) the system of normative legal acts that establish specific guarantees of the professional activity of journalists in Ukraine, detailing their professional rights, working conditions and the framework of legal behavior of persons interacting with journalists during the implementation of their social purpose; 3) systems of recommendatory acts, which are designed to promote and strengthen mechanisms for ensuring freedom of speech, protection of journalists' rights, and the development of democracy in general.

Key words: *guarantees, journalist, mass media, media, legal acts, restrictions, journalist's professional activity, system of norms.*

Постановка проблеми. Гарантії професійної діяльності журналістів в Україні мають обов'язковий нормативний вияв. Як правило, нормативним виявом є закріплення певного правила чи стандарту у межах правові норми, які розуміють члени групи, і які скеровують та/або обмежують соціальну поведінку (Cialdini & Trost, 1998, p. 152) [1]. Систему таких норм зазвичай об'єктивують через нормативно-правові акти, які як основне джерело права пронизують усі сфери життєдіяльності людини й функціонування держави [2, с. 128].

Як уточнює Л. Андрусів, національна правова система характеризується активним прийняттям нормативно-правових актів різної юридичної сили, хоча науковці вже більше ніж десять років говорять про те, що кількістю нормативно-правового матеріалу не можна замінити його якість [3, с. 128]. Власне тому і маємо, що гарантії професійної діяльності журналістів в Україні розпорошені по низці з таких.

Тому **метою цієї статті** є систематизація гарантій професійної діяльності журналістів за критерієм їхньої нормативної об'єктивізації.

Стан опрацювання проблематики. Правові аспекти здійснення журналістської діяльності загалом є предметом вивчення таких вчених як: І. Пелех, В. Шишко, О. Поклонська, К. Шустрова, Л. Імбіровська-Сиваківська тощо. Водночас кримінально-правові та процесуальні гарантії законної професійної діяльності журналістів вивчали І. Грицюк та Ю. Сілаєв; окремі аспекти правового регулювання діяльності журналістів щодо запобігання перешкоджанню їх законній професійній діяльності – О. Колб та І. Заєць; злочини проти професійної діяльності журналіс-

тів в Україні – К. Буряк; нормативно-правові засади міжнародної діяльності журналіста – Ю. Полякова та М. Олашин. Кожен із вказаних вчених так чи інакше розкривав нормативно-правові акти, які визначають гарантії професійної діяльності журналістів в Україні, однак в обмеженому їхньому вивченні, адже здійснювався їх розгляд з позиції потреб конкретного наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу. Розпочати слід з того, що нормативно-правові акти, які визначають гарантії професійної діяльності журналістів в Україні формують певну систему, яка включає акти різної юридичної сили й різних суб'єктів правотворчості [2, с. 128].

Зокрема Верховна Рада України, як законодавчий орган приймає наступні нормативно-правові акти: Закони України (наприклад, «Про медіа», «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста», «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання додаткових гарантій захисту працівникам засобів масової інформації, які працюють у районах ведення воєнних (бойових) дій та/або на тимчасово окупованих територіях України» тощо) та постанови (наприклад, «Про Заяву Верховної Ради України про цінність свободи слова, гарантії діяльності журналістів і засобів масової інформації під час дії воєнного стану»). Окрім того, Верховна Рада України проводить парламентські слухання під час яких відбувається розгляд актуальних питань або законопроектів із залученням експертів та громадськості. Уточнимо, що відповідальні профільні комітети після проведення парламентських слухань мають підготувати висновки, аналітичні матеріали

та проекти постанов щодо схвалення прийнятих рекомендацій на парламентських слуханнях. Постанови Верховної Ради про рекомендації парламентських слухань містять в собі: схвалення рекомендацій, доручення органам виконавчої влади для реалізації відповідних рекомендацій, доручення профільному комітету та міністерству забезпечити контроль за виконанням рішень постанови, доручення парламентській службі про випуск довідкових матеріалів з обраного питання [3]. Можна стверджувати, що за допомогою цієї форми діяльності парламенту відбувається активізація нормотворчої діяльності органів виконавчої влади на основі наданих рекомендацій і пропозицій. Так, за результатами парламентських слухань «Безпека діяльності журналістів в Україні: стан, проблеми і шляхи їх вирішення» [4], були схвалені рекомендації для основних суб'єктів, які зобов'язані сприяти забезпеченню дотримання гарантій професійної діяльності журналістів.

Також при Верховній Раді України створений інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, обов'язком якого є здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина відповідно до статті 101 Конституції України. З цією метою Уповноважений має право видавати акти реагування. Ці акти можуть бути двох видів. Перший вид, це Конституційне подання Уповноваженого – акт реагування до Конституційного Суду України щодо вирішення питання про відповідність Конституції України (конституційності) закону України чи іншого правового акта Верховної Ради України, акта Президента України та Кабінету Міністрів України, правового акта Автономної Республіки Крим; офіційного тлумачення Конституції України. А другий – подання Уповноваженого, який вноситься Уповноваженим до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадовим і службовим особам для вжиття відповідних заходів у місячний строк щодо усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина [5]. Як приклад, Уповноважений Верховної Ради України з прав

людини Л. Денісова відреагувала на напад на журналістів видання «Українська правда», що стався на території аеропорту м. Дніпро, коли невідомі, погрожуючи ножом, забрали телефон у оператора і вимагали пароль, щоб видалити відеозапис. Як зазначила Уповноважений, застосування сили щодо працівників ЗМІ та перешкоджання журналістській діяльності є абсолютно неприпустимими та несумісними з принципами демократії. Тому Уповноважений звернулася до голови Національної поліції України та Генерального прокурора провести прозоре розслідування [6].

Також Уповноважений може надавати рекомендації та коментарі щодо певних актів, що видає Верховна Рада України. Зокрема «Рекомендації Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з питань додержання конституційного права людини і громадянина на доступ до інформації» розроблено за фінансової підтримки Європейського Союзу та Ради Європи, які працюють разом для підтримки свободи медіа в Україні, що має на меті зміцнити роль медіа, їхню свободу та безпеку, а також суспільне мовлення як інструментів для досягнення консенсусу в українському суспільстві [7]. Означений документ складається з чотирьох розділів, що висвітлюють рекомендації запитувачу публічної інформації, розпоряднику такої інформації, механізм оскарження дій або бездіяльності останніх, а також зразки запитів, позовних заяв та інших документів.

Своєю чергою, наприклад, у роз'ясненнях про забезпечення гарантій діяльності журналістів міститься інформація про участь журналістів у наблизені перемоги та забезпечення гарантій їх діяльності [8]. Зокрема уточнюється, що: «паспорт громадянина іншої держави – не захищає медійника від полону» або «міжнародне гуманітарне право – визнає дві категорії журналістів, які працюють у зонах збройного конфлікту: 1) воєнні кореспонденти, акредитовані при збройних силах – це журналісти, що супроводжують збройні сили (прикомандировані до збройних сил (акредитовані) журналісти, висловлюючись сучасною термінологією), в результаті чого виникає їх формальний зв'язок зі збройними силами. Не є безпосередньою участю у воєнних діях здій-

снення журналістами професійної діяльності, включаючи поширення матеріалів пропагандистського характеру, а також самооборона; 2) незалежні журналісти, які відрізняються від «воєнних кореспондентів, акредитованих при збройних силах» відсутністю формального зв'язку зі збройними силами (прикомандування, акредитація) [8].

Наступний суб'єкт правотворчості – це Президент України, який видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України [9]. Щодо сфери медіа, а саме – гарантій професійної діяльності журналістів, то Президент України може встановлювати додаткові пільги та заохочення (наприклад, Указ Президента України від 1 грудня 2022 року № 811/2022 «Про призначення стипендій Президента України дітям журналістів, які загинули у зв'язку з виконанням професійних обов'язків» [10]); створювати інституційні органи захисту та затверджувати положення про їхню діяльність (наприклад, Указ Президента України від 6 листопада 2019 року № 808/2019 «Про Раду з питань свободи слова та захисту журналістів» та затвердження «Положення про Раду з питань свободи слова та захисту журналістів» [11]).

Кабінет Міністрів України – як вищий орган виконавчої влади також наділений повноваженнями видавати постанови і розпорядження. Прикладом нормотворчої діяльності Кабінету Міністрів у сфері гарантування професійної діяльності журналістів є Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 року № 1038 «Про умови оплати праці журналістів державних і комунальних суб'єктів у сфері медіа», якою встановлений перелік посад журналістів державних і комунальних суб'єктів у сфері медіа, які прирівнюються до посад керівних працівників, спеціалістів секретаріату (апарату) відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування [12] та «Про Порядок виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або поранення (контузії, травми або каліцтва) журналіста під час виконання ним професійних обов'язків» [13], затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02 листопада 2016 року № 776.

Найбільшу кількість нормативно-правових актів в аналізованій сфері видають міністерства та центральні органи виконавчої влади. Так, наприклад, Бюро економічної безпеки [14], Міністерство внутрішніх справ України [15], Центральна виборча комісія [16], Міністерство оборони України [17] прийняли порядки щодо акредитації журналістів. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України розробило і затвердило наказом від 22 березня 2023 року № 95 «Порядок підготовки та внесення подання для видачі посвідки на тимчасове проживання в Україні іноземцям та особам без громадянства, які прибули в Україну для роботи кореспондентом або представником іноземних засобів масової інформації» [18].

З усім тим, необхідно уточнимо, що загалом гарантії професійної діяльності журналістів в Україні об'єктивуються також у межах міжнародних актів, які у випадку офіційного визнання юридичної сили становлять об'єднану з національними складову вітчизняного медійного, інформаційного, трудового, соціального іншого законодавства України.

Зокрема, як приклад, у 2009 році Рада Європи розробила перший обов'язковий міжнародний документ, який визнає право на доступ до офіційних документів, якими володіють органи державної влади – Конвенцію про доступ до офіційних документів (Конвенцію Тромсо). Конвенція юридично закріплює право на доступ до офіційних документів та містить мінімальний набір стандартів, яких необхідно дотримуватися під час обробки запитів на доступ до інформації, а також процедури перегляду ухвалених рішень. Конвенцію підписали 17 держав, і знаковим є те, що саме Україна стала десятою країною, яка ратифікувала Конвенцію і запустила її в дію. 1 грудня 2020 року Конвенція набула чинності. На основі перелічених вище стандартів, Європейський суд з прав людини напрацював вже доволі багату практику у сфері доступу до публічної інформації, визначивши у 2016 році чотири порогові критерії, за якими обмеження доступу до публічної інформації може визнаватись втручанням у реалізацію свободи вираження поглядів, гарантованою

статтю 10 Європейської конвенції з прав людини [7].

Своєю чергою, Міжнародне гуманітарне право встановлює основну міжнародно-правову базу, яка регулює діяльність журналістів у збройних конфліктах. Статус військових кореспондентів визначається Третьою Женевською конвенцією про поводження з військовополоненими 1949 року, яка передбачає, що військові кореспонденти, взяті в полон під час роботи в зонах конфлікту, вважаються військовополоненими [19]. Такі журналісти захищені статтею 4 Третьою Женевської конвенції про поводження з військовополоненими. Це положення підтверджено в Додатковому протоколі I до Женевської конвенції про захист жертв міжнародних збройних конфліктів 1977 р. [20]. Крім того, захист міжнародного гуманітарного права було поширено на інші категорії журналістів, які не акредитовані збройними силами [21].

В Конвенції про захист цивільного населення під час війни [22], закріплено наступні гарантії, які поширюються і на журналістів: заборона насилля над життям й особистістю; заборона захоплення у заручники; заборона наруги над людською гідністю; заборона засудження та застосування покарання без судового рішення; заборона примусової мобілізації стороною, яка окупувала території; забезпечення основоположних прав (лікування, харчування, житло тощо); компенсація моральної та майнової шкоди, а також шкоди для здоров'я, завданої під час війни (поранення, каліцтво, смерть особи) [23].

Окремо слід вказати про Стандарти Ради Європи у сфері медіа. Зокрема європейська спільнота переконана, що для процвітання якісної журналістики уряди повинні захищати і сприяти свободі вираження і забезпечувати сприятливе середовище для свободи медіа і плюралізму, відповідно до наявних рекомендацій Комітету Міністрів ЄС, а також декларацій, зокрема: Рекомендація CM/Rec(2018)1 [24] щодо плюралізму ЗМІ та прозорості медіавласності; Рекомендація CM/Rec(2018)2 [25] щодо ролей та обов'язків інтернет-посередників; Рекомендація CM/Rec(2018)7 [26] щодо керівних принципів поваги, захисту та дотримання прав дитини в цифровому середо-

вищі; Рекомендація CM/Rec(2016)1 [27] щодо захисту та просування права на свободу вираження та права на приватне життя стосовно мережевого нейтралітету; Рекомендація CM/Rec(2016)4 [28] щодо захисту журналістики та безпеки журналістів та інших суб'єктів медіа; Рекомендація CM/Rec(2016)5 [29] щодо свободи Інтернету; Рекомендація CM/Rec(2011)7 [30] щодо нового поняття ЗМІ; Рекомендація CM/Rec(2007)3 [31] щодо повноважень суспільного мовлення в інформаційному суспільстві; Рекомендація Rec(2000)23 [32] про незалежність та функції регуляторних органів у секторі телерадіомовлення; Декларація про фінансову стійкість якісної журналістики в цифрову еру (13 лютого 2019 року) [33]; Декларація про роль суспільних медіа у просуванні соціальної згуртованості та міжкультурного діалогу (11 лютого 2009 року) [34; 35] тощо.

Усі вище зазначені документи акцентують увагу на необхідності підвищення професіоналізму, так як краща журналістика та зусилля щодо перевірки фактів, залучення аудиторії, прозорість та підвищення рівня підзвітності у медіа-організаціях та інтернет-посередниках можуть сприяти відновленню/встановленню довіри та здорових відносин між медіасуб'єктами та громадськістю. Крім того, робота в цифровому середовищі повинна послідовно регулюватися чіткими правовими та етичними стандартами, зокрема щодо використання контенту, створеного користувачами, персональних даних користувачів, відстеження, прав авторів та поваги до конфіденційності [35].

Водночас цими та іншими актами встановлено, що: «одержання інформації з різних джерел гарантує можливість мати повну інформацію»; «плюралізм ЗМІ є гарантованим»; «потрібно не тільки гарантувати свободу ЗМІ, а й забезпечити свободу всередині ЗМІ, уникаючи внутрішнього тиску»; «свобода вираження для журналістів є основоположною гарантією, адже вони є останнім джерелом інформації»; «має бути баланс між правом на повагу до приватного життя і свободою вираження поглядів», «журналістам необхідно гарантувати пристойну оплату, належні умови й засоби для діяльності»; «для гаран-

тування прозорості ЗМІ необхідно дати змогу державам-членам обмінюватися інформацією»; «прозорість у питаннях подачі заяв на використання каналів мовлення може гарантуватися включенням до національного законодавства положень, що зобов'язуватимуть заявників на право використання каналів теле й радіомовлення надавати установі або органу влади, уповноваженому давати дозвіл на діяльність каналу, інформацію, яка є досить широкою за обсягом і цілком конкретно за змістом»; «прозорість у секторі преси може бути гарантована завдяки включенню до національного законодавства положень, що зобов'язують органи преси розкривати інформацію, яка є досить широкою за обсягом і конкретно за змістом»; «непорушність і стабільність громадського мовлення з метою дати йому можливість працювати й далі на благо суспільства має бути гарантованою»; «держава зобов'язана гарантувати мовникам громадського сектора мовлення безпеку та відповідні засоби, необхідні для виконання їхніх завдань (зокрема вставляючи надійні рамки фінансування)»; «державичлени визнають, що журналісти мають незаперечні підстави вільно здійснювати права й основні свободи людини, гарантовані Європейською конвенцією з прав людини (ЄКПЛ) і відповідними протоколами до неї, а також міжнародними документами, Стороною яких вони є, в т. ч.: а) право кожної людини на пошук, передавання й одержування інформації та ідей, незалежно від кордонів; б) право кожної людини на законну свободу пересування й свободу вибору місця проживання в межах території держави, а також право залишати країну; с) право кожної людини на повагу таємниці її листування в різних його формах»; «системи акредитації для журналістів слід впроваджувати виключно в тих межах, яких вимагає особлива ситуація»; «правові рамки, які регулюють діяльність організацій громадського телерадіомовлення, мають гарантувати, що єдиними органами, відповідальними за їхню повсякденну діяльність, є органи управління цих організацій»; «сплата внесків або ліцензійного платежу має відбуватися таким чином, щоб гарантувати організації громадського телерадіомовлення безперерв-

ність діяльності й дати можливість здійснювати довгострокове планування»; «Державичлени мають розглянути можливі заходи, які забезпечать громадськості доступ до різноманітного змістового наповнення ЗМІ, що відображає різні політичні та культурні погляди, пам'ятаючи при цьому про важливість гарантувати ЗМІ редакційну незалежність, а також про важливість, яку можуть мати заходи, що добровільно вживаються самими засобами масової інформації» [36] тощо.

Досить умовно, однак окрему ланку з таких займають акти рекомендаційного характеру, які також просувають ідею дотримання прав і свобод журналістів. Попри те, що ці акти не мають регуляторного характеру, вони впливають на формування суспільної думки та стимулюють міжнародні організації до прийняття міжнародних документів.

Так, у 2002 році міжнародною неурядовою організацією «Репортери без кордонів» була видана Хартія з безпеки журналістів, які працюють у зонах бойових дій і небезпечних зонах. У Хартії зазначалось, що міжнародне право не гарантує достатньої безпеки журналістів у небезпечних ситуаціях [37]. Документ містить положення про необхідність впізнаної у світі уніформи та визначення гарантій безпеки працівників ЗМІ під час збройних конфліктів [21].

Аналогічні документи мають місце і на національному рівні. Зокрема, як приклад, Національною спілкою журналістів України розроблено Етичний кодекс українського журналіста, свідоме порушення норм якого є абсолютно несумісним з професійною журналістикою, піддається громадському осуду, може бути підставою для позбавлення прес-карти чи членства в професійних спілках та Центрального державного архіву громадських об'єднань України. Його положеннями, наприклад, встановлено, що: «журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини. При цьому не виключається його право на журналістське розслідування, пов'язане з тими або іншими подіями і фактами, якщо суспільна значущість інформації, яка збирається і поширюється журналістом, є вищою, ніж приватні інтереси особи» [38].

Висновки. Проведене дослідження дає можливість узагальнити, що гарантії професійної діяльності журналістів в Україні об'єктивуються у межах:

1) системи нормативно-правових актів, які встановлюють загальні гарантії щодо дотримання і захисту основних прав і свобод як людини і громадянина, так і професійних журналістів від посягань на свободу висловлювання думок, отримання інформації, від переслідування за висловлювання ідей тощо;

2) системи нормативно-правових актів, які встановлюють конкретні гарантії професійної діяльності журналістів в Україні, деталізуючи їхні професійні права, умови праці та рамки правової поведінки осіб, взаємодіючих з журналістами під час реалізації ними їхнього соціального призначення;

3) системи рекомендаційних актів, які покликані просувати та зміцнювати механізми забезпечення свободи слова, захист прав журналістів та розвиток демократії загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Thomas Hanitzsch. Professional Identity and Roles of Journalists. *Oxford University Press*, 2017. URL: <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-95>
2. Андрусів К. Теоретико-правові засади системи нормативно-правових актів. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 128–131. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/4/27.pdf>
3. Константи́нівська А. Нормативно-правове та організаційне регулювання парламентських слухань. *Громадянська мережа ОПОРА* : [сайт]. URL: <https://rada.oporaua.org/analityka/a-iak-u-nykh/19780-normatyvno-pravove-ta-orhanizatsiine-rehuliuвання-parlamentskykh-slukhan>
4. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Безпека діяльності журналістів в Україні: стан, проблеми і шляхи їх вирішення» : постанова Верховної Ради України від 14 січ. 2020 р. № 456-IX. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/456-IX#Text>
5. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 груд. 1997 р. № 776/97-ВР. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Уповноважений засуджує напад на журналістів видання «Українська правда» та звертається до правоохоронних органів провести прозоре розслідування. *Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини* : [сайт]. URL: https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/upovnovazhenij-zasudzhuye-napad-na-zhurnalistiv-vidannya-ukrayinska-pravda-ta-zvertayetsya-do-pravoohoronnih-organiv-provesti-prozore-rozsliduvannya
7. Рекомендації Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з питань додержання конституційного права людини і громадянина на доступ до інформації / [Т. Олексюк, Л. Опришко, Х. Буртник, В. Барвіцький, О. Кабанов]. Рада Європи, 2020. 336 с. URL: <https://rm.coe.int/recomendations-final-10-02-21/1680a165f7>
8. Роз'яснення про забезпечення гарантій діяльності журналістів. *Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини* : [сайт]. URL: https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/rozyasnennya-pro-zabezpechennya-garantij-diyalnosti-zhurnalistiv
9. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Про призначення стипендій Президента України дітям журналістів, які загинули у зв'язку з виконанням професійних обов'язків : указ Президента України від 01 груд. 2022 р. № 811/2022. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811/2022#Text>
11. Про Раду з питань свободи слова та захисту журналістів : указ Президента України від 06 листоп. 2019 р. № 808/2019. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2019#Text>
12. Про умови оплати праці журналістів державних і комунальних суб'єктів у сфері медіа : постанова Кабінету Міністрів України від 28 груд. 2016 р. № 1038. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1038-2016-%D0%BF#Text>
13. Про затвердження Положення про міжвідомчу комісію з питань виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або поранення (контузії, травми або каліцтва) журналіста під час виконання ним професійних обов'язків : наказ Державного комітету телебачення і радіомовлення України

від 16 груд. 2016 р. № 232. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-17#Text>

14. Про затвердження Інструкції про порядок акредитації журналістів, працівників засобів масової інформації в Бюро економічної безпеки України : наказ Бюро економічної безпеки від 06 жовт. 2022 р. № 277. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1306-22#Text>

15. Про затвердження Інструкції про порядок акредитації журналістів, працівників засобів масової інформації в Національній гвардії України : наказ МВС України від 16 верес. 2022 р. № 586. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1162-22#Text>

16. Про порядок акредитації журналістів, працівників засобів масової інформації при Центральній виборчій комісії : постанова Центрвиборчкома від 31 груд. 2018 р. № 275. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0275359-18#Text>

17. Про затвердження Інструкції про порядок допуску журналістів, працівників засобів масової інформації на об'єкти системи Міністерства оборони України : наказ Міноборони України від 08 лют. 2022 р. № 36. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0445-22#Text>

18. Про затвердження Порядку підготовки та внесення подання для видачі посвідки на тимчасове проживання в Україні іноземцям та особам без громадянства, які прибули в Україну для роботи кореспондентом або представником іноземних засобів масової інформації : наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 берез. 2023 р. № 95. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0732-23#Text>

19. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими : підписана 12 серп. 1949 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

20. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) : прийнятий 08 черв. 1977 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199

21. Кірик А. Ю. Правовий статус журналістів під час збройних конфліктів. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 374–379. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/1_2023/53.pdf

22. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни : підписана 12 серп. 1949 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

23. Філатов В. Гарантії захисту журналістів в умовах воєнних дій. *Правозахисна група «СІЧ»* : [сайт]. URL: <https://sich-pravo.org/garantiyi-zahystu-zhurnalistiv-ta-chleniv-yihnih-simej-v-umovah-voyennyh-dij/>

24. Recommendation CM/Rec(2018)1[1] of the Committee of Ministers to member States on media pluralism and transparency of media ownership (Adopted by the Committee of Ministers on 7 March 2018 at the 1309th meeting of the Ministers' Deputies). URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680790e13

25. Recommendation CM/Rec(2018)2 of the Committee of Ministers to member States on the roles and responsibilities of internet intermediaries (Adopted by the Committee of Ministers on 7 March 2018 at the 1309th meeting of the Ministers' Deputies). URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680790e14

26. Recommendation CM/Rec(2018)7 of the Committee of Ministers to member States on Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment (Adopted by the Committee of Ministers on 4 July 2018 at the 1321st meeting of the Ministers' Deputies). URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016808b79f7

27. Recommendation CM/Rec(2016)1 of the Committee of Ministers to member States on protecting and promoting the right to freedom of expression and the right to private life with regard to network neutrality (Adopted by the Committee of Ministers on 13 January 2016, at the 1244th meeting of the Ministers' Deputies). URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c1e59

28. Recommendation CM/Rec(2016)4[1] of the Committee of Ministers to member States on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors (Adopted by the Committee of Ministers on 13 April 2016 at the 1253rd meeting of the Ministers' Deputies). URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016806415d9

29. Recommendation CM/Rec(2016)5[1] of the Committee of Ministers to member States on Internet freedom (Adopted by the Committee of Ministers on 13 April 2016 at the 1253rd meeting of the Ministers' Deputies) URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016806415fa

30. Recommendation CM/Rec(2011)7 of the Committee of Ministers to member states on a new notion of media (Adopted by the Committee of Ministers on 21 September 2011 at the 1121st meeting of the Ministers' Deputies). URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cc2c0

31. Recommendation CM/Rec(2007)3 of the Committee of Ministers to member states on the remit of public service media in the information society (Adopted by the Committee of Ministers on 31 January 2007 at the 985th meeting of the Ministers' Deputies). URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d6bc5

32. Recommendation Rec(2000)23 of the Committee of Ministers to member states on the independence and functions of regulatory authorities for the broadcasting sector (Adopted by the Committee of Ministers on 20 December 2000 at the 735th meeting of the Ministers' Deputies). URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804e0322

33. Declaration by the Committee of Ministers on the financial sustainability of quality journalism in the digital age – Decl(13/02/2019)2. Committee of Ministers of the Council of Europe (2019). URL: <https://edoc.coe.int/en/media/7917-declaration-by-the-committee-of-ministers-on-the-financial-sustainability-of-quality-journalism-in-the-digital-age-decl130220192.html>

34. Declaration of the Committee of Ministers on the role of community media in promoting social cohesion and intercultural dialogue, adopted on 11 February 2009. URL: https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/news-media/-/asset_publisher/Mo0WV0OwvbhA/content/declaration-of-the-committee-of-ministers-on-the-role-of-community-media-in-promoting-social-cohesion-and-intercultural-dialogue-adopted-on-11-februar

35. Recommendation CM/Rec(2022)4 of the Committee of Ministers to member States on promoting a favourable environment for quality journalism in the digital age (Adopted by the Committee of Ministers on 17 March 2022 at the 1429th meeting of the Ministers' Deputies). URL: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680a5ddd0

36. Стандарти Ради Європи у сфері медіа. Законодавчий бюлетень. IREX U Media, 2005. 88 с. URL: https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/R_E_final.pdf

37. Charter for the Safety of Journalists Working in War Zones or Dangerous Areas. Human Rights Education Associates. URL: <https://hrea.org/resources/charter-for-the-safety-of-journalists-working-in-war-zones-or-dangerous-areas/>

38. Етичний кодекс українського журналіста. *Національна спілка журналістів України* : [сайт]. URL: <https://nsju.org/spilka/dokumenti/#1642060895505-0c2d8311-e930>